

5. Шемшученко Ю.С. Юридическая ответственность в области охраны окружающей среды / Мунтян В.Л., Розовский Б.Г., Шемшученко Ю.С.; Отв. ред.: Шемшученко Ю.С. – К.: Наукова думка, 1978. – 279 с.

ПРО СОЦІАЛЬНУ ЦІННІСТЬ СУЧАСНОГО АГРАРНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Статівка А. М.

*доктор юридичних наук, професор кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Аграрне право як самостійна галузь права, завдяки системі юридичних норм, регулює аграрні відносини, що виникають в процесі виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки і реалізації та пов'язаної з нею несільськогосподарською діяльністю під час використання земель сільськогосподарського призначення різними аграрними суб'єктами, а також відносини у сфері соціального розвитку села.

Важливим з позиції теорії аграрного права є положення згідно з яким, аграрне право як по своєму змісту, так і закономірностями розвитку, функціонує і розвивається на основі основоположних рішень держави, зацікавленої в комплексному правовому регулюванні аграрних відносин. Останні слід пов'язувати з земельними, трудовими, майновими, організаційно-управлінськими відносинами, а також відносинами у сфері соціального розвитку села.

В сучасних умовах аграрному праву властивий перманентний характер у своєму розвитку. Тому існує система аграрного права як самостійної галузі права, в основі якої є аграрно-правові інститути: державно-правового регулювання сільського господарства; правового становища сільськогосподарських товаровиробників; виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного виробництва; права членства, засновництва та участі в сільськогосподарських підприємствах; правового регулювання виробництва сільськогосподарської продукції тваринного і рослинного походження; правового регулювання соціального розвитку села та ін.. Намітилась тенденція щодо розширення інститутів аграрного права, наприклад, правове регулювання виробництва безпечної та якісної сільськогосподарської продукції в контексті вимог законодавства ЄС та права СОТ, правового регулювання органічного (біологічно чистого) виробництва тощо.

В значному масиві аграрного законодавства, що є основою для виникнення і функціонування аграрного права є закони, які врегульовують питання в сфері соціального розвитку села. Під останніми слід розуміти комплекс суспільних відносин, які виникають у зв'язку з облаштуванням сільських територій, соціальним і матеріальним забезпеченням достатнього життєвого рівня сільського населення на рівні стандартів сучасного розвитку суспільства, а також вільного розвитку кожного селянина, що передбачає задоволення його потреб матеріального, морального, духовного та фізичного характеру.

Дані комплексні відносини безпосередньо пов'язані з аграрними відносинами, які є предметом регулювання аграрним правом, а тому відносини з соціального розвитку села є ні чим іншим, як аграрними відносинами. Належне регулювання відносин з соціального розвитку села забезпечує покращення якості життєвого рівня сільського населення у сфері інженерно-технічного облаштування сільських територій, побуту, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту, освіти, культури, мистецтва. Все це дозволяє забезпечити підвищення ефективності аграрного виробництва.

Закон «Про пріоритетність соціального розвитку села і агропромислового комплексу в народному господарстві» (в ред. від 15 травня 1992р.) визначає заходи направлені на підвищення рівня якості життя сільського населення, підвищення росту доходів громадян зайнятих в сільському господарстві, створення соціальної інфраструктури села, матеріальної бази сталого розвитку сільських територій тощо.

Конституційно проголошений і закріплений на законодавчому рівні обов'язок держави покращити соціальне становище сільського населення, не дозволяє призупинити деградацію соціально-трудова сфери, уникнути загроз вітчизняному аграрному виробництву. При цьому, не достатньо декларувати на законодавчому рівні, а потрібно на практиці систематично здійснювати заходи економічного, організаційного та іншого характеру органами державної влади і місцевого самоврядування, а також суб'єктами аграрного виробництва.

В аграрному праві є юридичні норми, які регулюють форми організації праці в сільськогосподарських підприємствах, а також праці громадян що ведуть особисті селянські господарства. Правове регулювання праці в сільському господарстві забезпечується, перш за все, визначеним і гарантованим Конституцією України правом на працю (ст. 43). Кожен працівник сільського господарства має право вільно розпоряджатися своїми здібностями до праці, вибирати вид діяльності і професію. Особливого значення для правового регулювання трудових відносин в сільському господарстві має закріплене право на належні, безпечні і здорові умови праці.

В коло обов'язкових елементів права на працю включається конституційна вимога про заробітну плату не нижче встановленого Законом від 23 березня 1995р. «Про оплату праці». Це право доповнено вимогою стосовно своєчасного отримання винагороди за працю, недопущення якої не будь дискримінації щодо оплати праці. Наприклад, в Законі від 15 травня 2003р. «Про особисте селянське господарство» закріплена важлива норма, відповідно до якої громадяни, які ведуть особисте селянське господарство і отримують дохід не менший рівня мінімальної заробітної плати, відносяться до категорії зайнятого населення, підлягають загальнообов'язковому соціальному страхуванню та пенсійному забезпеченню.

На підставі наукового узагальнення можна зробити висновок, що значна кількість аграрно-правових норм, як моделі припису щодо виникнення правовідносин в процесі правового регулювання конкретного виду суспільних відносин, є визначальним щодо їхньої соціальної сутності, вихідним ланцюгом в аграрному праві. Все це свідчить про соціальну цінність сучасного аграрного права.